Magnus Erikssons landslag

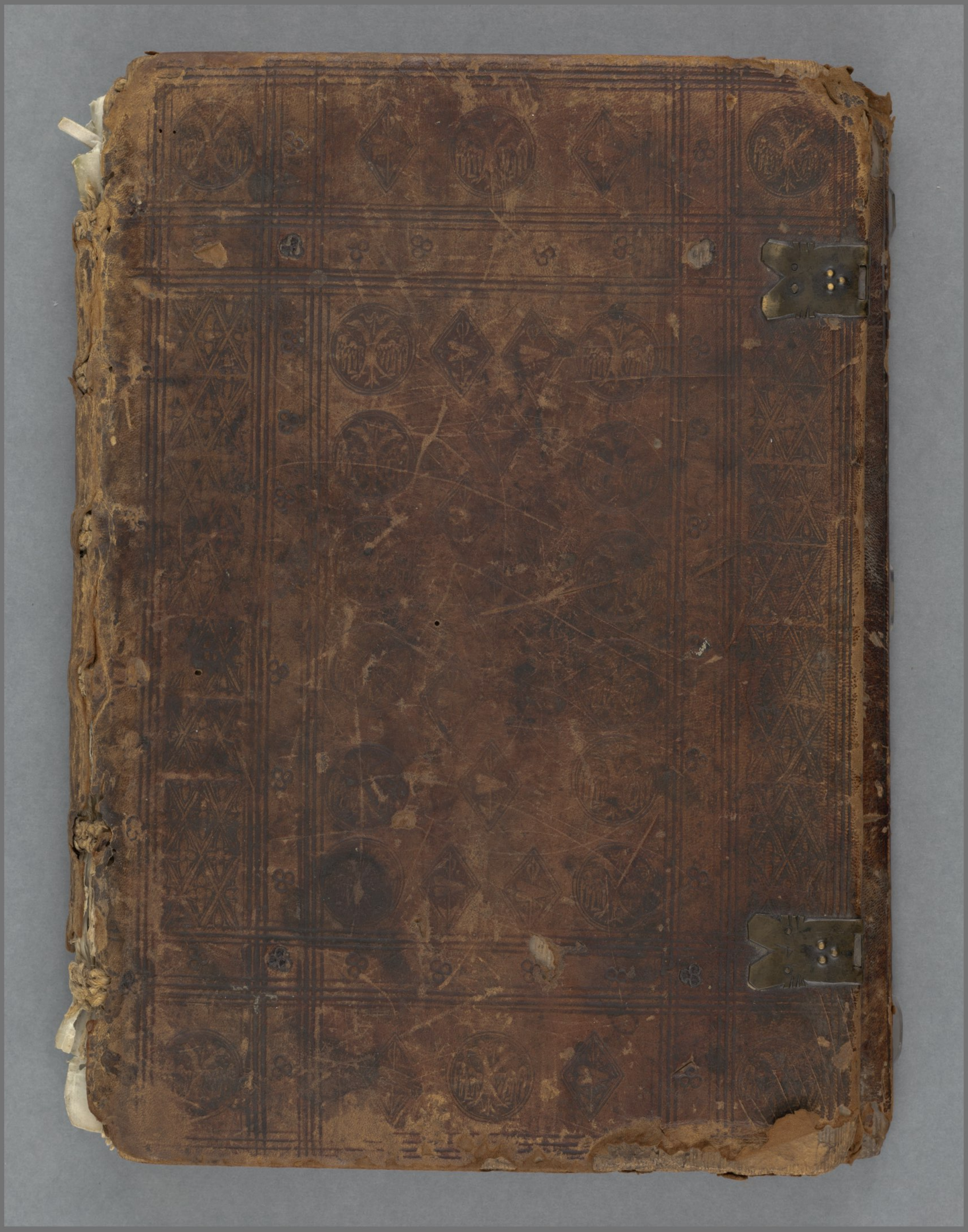

Wrangelske boksamlingen

Tillkomstår 1480-1500
Digitaliserad år 2019

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Magnus Erikssons landslag

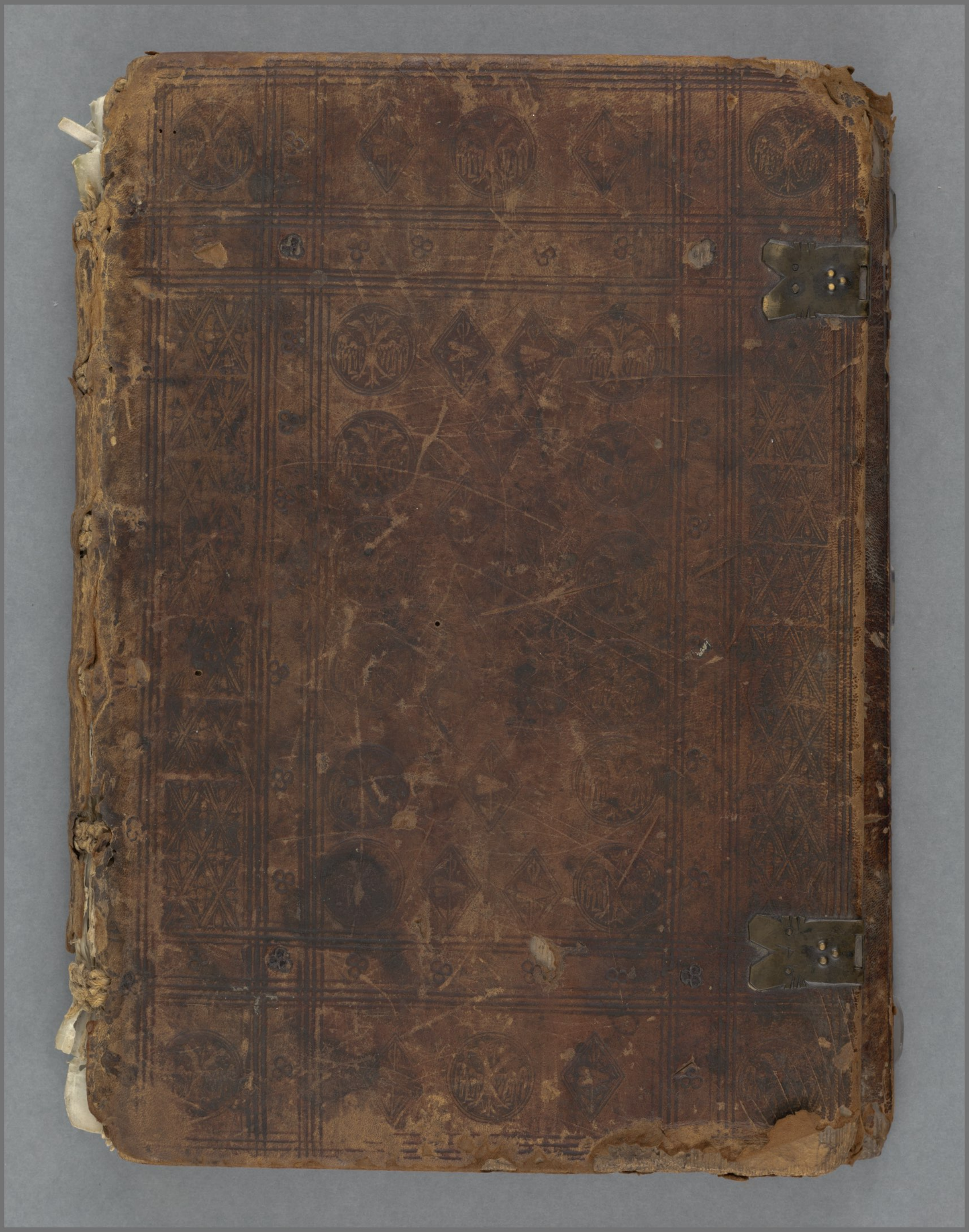

Wrangelske boksamlingen

Tillkomstår 1480-1500
Digitaliserad år 2019

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

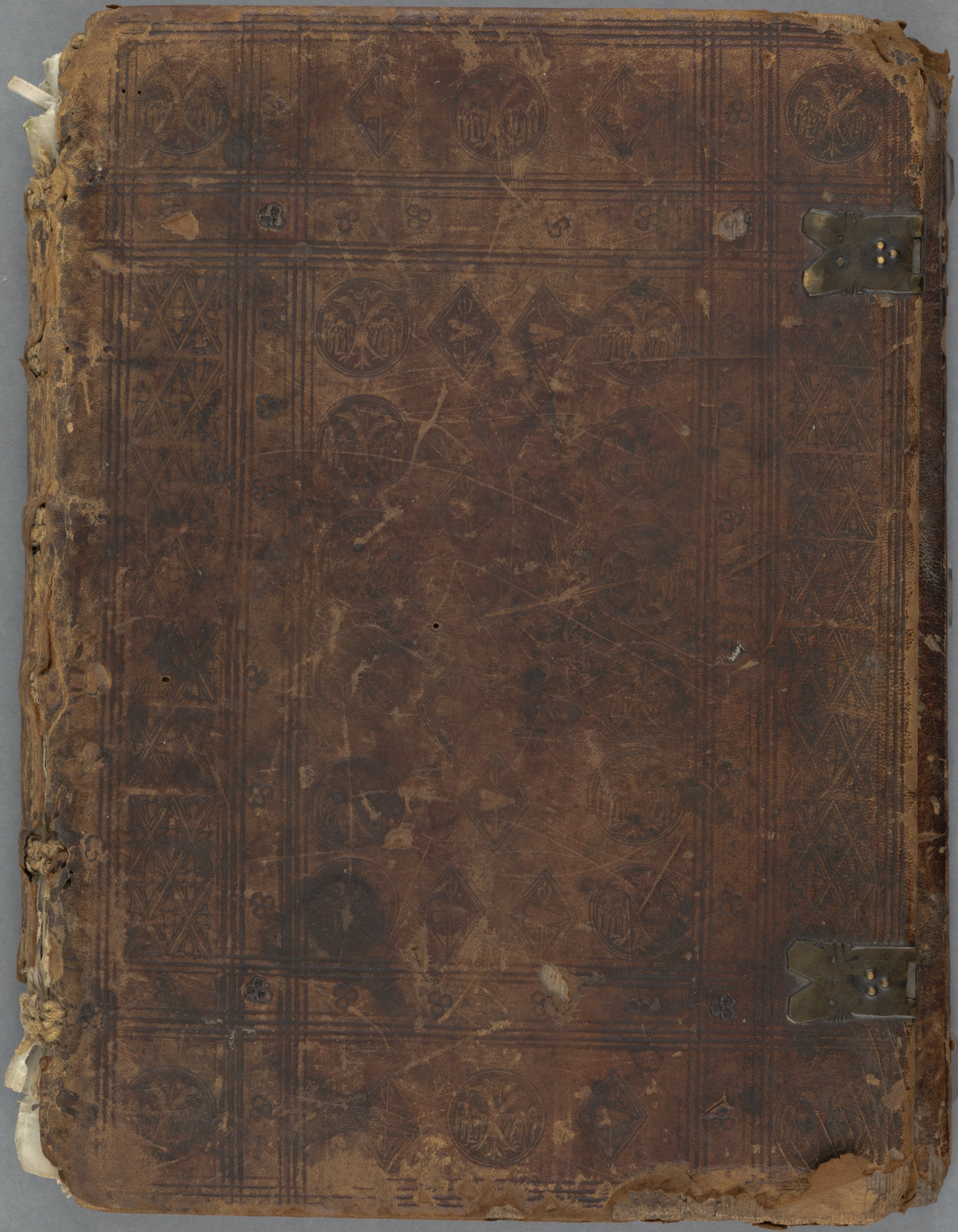

[illegible] ... ce tanco [illegible] fors [illegible] tua [illegible] remord[illegible]

Huar som edh vil ganga mz andrum / tha alder them ser ytzlighia vakta / huat tha suara
skal / ffor thy skulu thy edhan ma suar pa thinge mz andrum / huat thz aru vitne ell
nei / tha är tiefallen / som her eptir sigx / Swa som skal edh ganga / oc suer uppa
bok / han ger tiefallan edh / fförst at han sua ville sighia / at alt i boko skrifat
star bade ny lagh oc gamul / kome mik aldre til hielp eller tröst / huerken
luff — til liff eller siel / um jak liughar a thessom edheno / som mik nw är forlagder / Thz andra
är / at han legger hande pa bokena / than sua nyttoght tydha / so han sua sighia ville
at alt thz got jak giort hawer / oc gora skal / i my liff dagha kome mik aldre til
hielp ell tröst / huerken til liff eller siel fore thu viriler [illegible] um jak nw falslighia vitnar
i thessom edheno som mik nw är forlagder / ffore thy mz hande teknas [illegible]
Thz tridhia at tha skuli mynas widh boke / than sua mykit at tydha / so tha vilde sighia
at alla the bönor oc bedhilse jak hawer mz myno mun sagt oc bidhit i my liffs
dagha kome mik aldrik til hielp eller tröst huerke til liff eller siel / um jak falsk-
ligha vitnar a thessom edheno som mik nw är forlagder

¶ [illegible] edicto ne epi [illegible] corp[illegible] superiores a abbates / seu quecumque alii regulares [illegible] seculares
plata [illegible] ecclesie [illegible] vacantibus dignitatibus personatibus [illegible] eccl[illegible] [illegible] sibi
subiectis seu ad collaciones ordinacionem [illegible] custodia principibus [illegible] bona morie
corp[illegible] [illegible] in ipsis [illegible] sive vacantibus [illegible] / obuencia [illegible] utilitate ecclesie
expendi [illegible] futuris [illegible] successoribus fideliter reservari [illegible] ad usus suos [illegible] [illegible] in [illegible]
mat / [illegible] de spali privilegio [illegible] consuetudine [illegible] seu alia [illegible] ad eosdem
[illegible] dinoscatur / Alioquin [illegible] corp[illegible] superiores ab egressu ecclesie / [illegible] ab officio et
[illegible] te dum eo ipso noverit se suspensos quousque [illegible] fecerint de predictis

No[illegible] ¶ [illegible] insuda [illegible] argue [illegible] ¶ [illegible] [illegible] sponsus / heres / tellus [illegible] stat
[illegible] [illegible] vindicaz don[illegible] [illegible] [illegible] compat [illegible] plattitur [illegible] / monat
[illegible] nec meminisse [illegible] [illegible] sit [illegible] sequitur [illegible] postea fuit [illegible]
mag[illegible] [illegible] commutac[illegible] p[illegible] secula [illegible] ¶ [illegible] judice [illegible] tito [illegible] judicat
[illegible] e [illegible] judex [illegible] ad judicand[illegible] [illegible] / ¶ In judiciis [illegible] personarum [illegible]
[illegible] [illegible] de judiciis ¶ Bona [illegible] sentencia [illegible] iudicium / [illegible]
[illegible] ¶ Judex [illegible] omnia [illegible] nec [illegible] nunc [illegible] judic[illegible]
[illegible] ¶ Non [illegible] aliquis [illegible] primo [illegible] omnibus [illegible] [illegible] In [illegible]
¶ Condicio / sexus / etas / discretio / fama / Et fortuna / fides / [illegible] ista [illegible] testes
[illegible] ¶ In [illegible] et servus / [illegible] faciunt causas [illegible] diebus / [illegible] admissa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mora [illegible] abbet [illegible] patris patrie [illegible] filius [illegible]

[illegible] tonali [illegible] non [illegible] ecclesie [illegible] / Si [illegible] ecclesie [illegible] facto [illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ecclesie [illegible] / [illegible] vale donacio qua facit [illegible]
[illegible] [illegible] dampnum ecclesie / Donacio [illegible] qua facit [illegible]
[illegible] detrimento [illegible] [illegible] alicui [illegible] alieno de ecclesia [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] testari [illegible] non de [illegible] ecclesie / [illegible] negligencia
[illegible] [illegible] [illegible] pia voluntate testatoris / [illegible] appellet [illegible] ad [illegible]
[illegible] pias [illegible] volunt[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] compellere
elecion[illegible] [illegible] donacio [illegible] si [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] / Presumit ignorancia ubi [illegible] non [illegible] / Ac semel placuit [illegible]
[illegible] displice non [illegible] / Possessor male fidei ullo [illegible] non [illegible] / [illegible]
possessione [illegible] non [illegible] / Qui semel malus [illegible] presumitur [illegible] malus [illegible]
[illegible] placuit [illegible] non [illegible] / Qui [illegible] [illegible] / [illegible] per
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] alium [illegible] dinoscatur / [illegible]
[illegible] / [illegible] sua [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

fore | epter tweggia ordhom | hwardher vxe eller ko dræpin eller annat fæ
thet ætta ma | gielde fierdhung | aff fullo gielde | ok then haffui thz sotha som
thet forre atte ¶ Nw kerer thz til mandz | ok ærw ey a syna witne til dy-
fi ma ædhe epter thy epter thy fæ wirdhes til ¶ Sanghiaw fæ annars fæ
hwari ogilt ¶ Hwardher hwerkiatthe fæ stanghat aff andro fæ | sua at eg-
handen gater thz ey nytiath bædi kok ok sila | tha skal then som fæ agher
skadhan giordhe | thinom silafylning fa | epter twegia mædzmanna ordho
nempne sin hwar therra eller bote

xxxi

Bor bonder i by saman | tha legia the hiordh hald widherlaghe
som therra hiordhald | ther agher hwar androm ræt gora | nw fel-
ler ey therra hiordhald | hwari sik ma thrigia manna ædhe | aller
bote twa ora Ensak hiordhalz manna | tappar han bort vxa eller koo
eller hwat fæ thz helst ær | ok finder thz ey ater | gielde ater fullom gieldo Hiordnaker
hwart epter thy som thet ær wært | epter twegia mædzmanna ordhom
¶ Taka dywr fæ aff hiordhalz manne | ær han siæluer wal | ok far ey
læster aff gielde ater fullom gieldom | far han læst..er aff | hwari sak
løs ¶ Kaluer ko a mark bote | ok kalwer bort tappas | bote ørtugh tap-
per han kidh eller lamb bote fira peninga ¶ Komber bondans fæ i
annars mandz handawerk thes som snaru satte | eller stok a lagde ok snara
bytter thz døth aff | æru gildro laghlyst | bote hiordhalzman halfgilde
then som fæ atte ¶ Æru ey gildro laghlyst | bote then som gildrathe
fullom gieldom ¶ Tappar hiordhinge vxa eller koo | han ey ater finna
miste sina legho ¶ Tappar han vnghnøte miste øre aff sinne legho | fore
get eller faar ena ørtugh | ¶ Fore kalff lamb ok kidh fyra peninga
¶ Fore gamalt swin en øre | fore arsgamalt swin ena ørtugh ¶ Va-
ller bonde hwardher han ey læster eller bytter aff | hwari saklest

xxxii

Hær man bast eller bryter qwasta aff ek | eller bryter man pors
eller wille thimbla i annars mandz skoghe | gielde ater skadh-
an | ok a thre mark | æn han wardher laghlika til wnnen ¶ Tha-
ær som bryter pors a byia almenningiom eller a heradz | eller a landz
almenningiom | fore olafs messo | wardher takin ma | bote siex ora ¶ The-
mpter man wille thimbla a byia almenningiom | eller a heradz eller landz It thiufnab
almenningiom | fore bartolomei messa | bote tolff ora | haffui engin wa- ca xxv
ld at kæra a han | wtan vætter agande

Höver man fa olofuandes a annars mandz iord hwat fa thz war kan hwar thet fa intaker han scal thet laghlika lysa a sokna thinge komber aghanden ok bindher ut fore sit fa han skal gifua øre fore hæst ok gamalt nöt fore ungnöte geet eller far ørtug fore kalff kidh ok lamb fyra penninga. Løser ey aghanden ater sit fa ok ut til bindher innan thre synnadagha tha ligge hans wardhnathe a som agher° kan thz sidhan spillas ok döö warn hans skadha som ey wil løsa. Later man sit fa wtan alsta aghanda loff i the iord han agher fiælier sit i tha warthe løsn thes fa sens halfuo minne æn fær er sakt

XXVII

Röper man fa aff sottarby ok wraker hem olofuandes sinom grannom wreke bort eller stac genstan midher ok böte thre mark æn naboer aff grannom kræuer a han tha dyli mz siex mannom ok wreke tha bort at saklöso wil han ey bort wreka eller midher sla böte siex mark. Engen man ma annars aukofte tagha hwarte skip eller annor thing hwat thet helst ær qwikt eller dot ok sighi til nakra nyt hawa wtan at han [illegible] hafue loff eller leghio fore sik aff rettom eghande hin ær annor konst gör stande thiufs ræt fore som six i thiufua balkenum

Jd. i thiuf b. ca° xxxv

i bygninga balk ca° ix°

köpmala balk

Um løsöre köp fa klædhe eller hws Primo
Um man köper gul eller siluer ok ær fals i II | III
Um man köper wax salt wölse ok er flerdh mz eller hwar som köper widh bondans hustru eller barn
Um man gör köp a thorghe ok thet klandas IIII
Um man leghier hest eller hors ok forderfuas thz eller taker man aff androm lian ok for fars thz V
Um man legger penninga eller annor thing in til annars VI
Um man seter androm pant i løsörom VII
Huru man skal pant vpbiudha a thinge VIII
Um then som borghar fore penninga eller fore mandz sak IX

Jd. i thiuf b. ca° xiii

Röper man aff androm hofuat fa eller klöfuat skept wakn eller skurin klædhe giort gul eller silfuer sæt dorath hws skal æt mz wini ok witne köpas ok göras

Things b[alker]

¶ Nw | hurru laghman skal wælias primo ¶ hurru heradz höfdhinge skal wæliaz II
¶ Vm laghman eller heradz höfdhinge eller annar man taker mutu III
¶ Egh ma en man hafua flere heradz höfdhingadöme æn et IIII
¶ hurru afgield aff almenningiom skulu skiptas IIII
¶ Vm heradz höfdhinge lyser ey things dagh V
¶ Thri eru things tima vm aarith VI
¶ nw hwilkom daghom landz thing skal haldas VII
¶ hurru man agher androm til things stempna ok komber ey then VIII
som stemper at ¶ IX nw komber han til swara saken gifs
¶ Ey agher heradz höfdhinge nempna thing hem til mandz ok vm X
en falsz witne ¶ XI hurru heradz höfdhinge skal thing sökia
¶ hurru kæranden agher swaranden mz witnom binda XII
¶ komber then til things ey wil ganga | ok vm tiwerala XIII
¶ nw stempna flere man enom til things vppa en dagh æn en XIIII
¶ Vm heradz höfdhinge komber ey til things ok ey then hans som hauer XV
¶ Vm the mal heradz höfdhinge sigher ey kunna döma XVI
¶ Vm edha a thinge at annar sigher edha wara gangen ok annar ey XVII
¶ Vm laghsagha dagh til stempno ok vm then som wtan laghsaghu ær ok XVIII
bo innikes ¶ XIX hurru laghsekt brut skulu takas ok hurru lyste ok bon
dans iordh skal mætas eller ok bryter husfrwm
¶ Vm löster man bryter ok löper bort | hurru bonden eller lensman XX
ma han ater taka
¶ Vm bolfaster man bryter ok wil vndan fly | eller wil ey böta eller XXI
gen naker som ater ¶ ¶ Vm bonde sigher sik off aktan wara XXII
¶ Vm sakfelder bonde hauer afrath eller tiund eller bolax fæ XXIII
inne mz sik thz mætas skal fore honom
¶ hurru mædzmen skulu i gardh ganga ok mæta XXIIII
¶ Vm thera tolff manna bruti som huarte wilia wæra eller fælla XXV
ok at bolfaste man skulu witna
¶ Vm bu skipta thz kungs budh komber eller then som bu skipta willer XXVI
then lop er senum | thz waldz giærninga göras
¶ Vm lensman gifuer nakrom sak fore sar dræp eller blothwite XXVII
¶ Vm naker gifuer androm sak a thinge ok wil sidhan ater wænda XXVIII
¶ Vm heradz nempd the samunde nith eru ok vm thera sak ey XXIX
wilia i nempd wara ¶ XXX Vm man wil amna j nempd wræka
¶ hurru man ma wædhia mote nempd ok æn nempden taper huru XXXI
the skulu wara skiemdamen ¶ XXXII Vm nepden wil huarte wæria ek fælla

XXXIII
hwat the skulu tha bøta ¶ Hwru koster agher haldas fore heradz nef
ok mz huru mangom hestom XXXIIII
¶ Hwru man ma wedhia mote laghmanz dome eller heradzhöfdhinga dom
¶ Um man wedhiar mote heradzhöfdhinga XXXV
¶ Um heradzhöfdhinge eller bonde wedhiar mote laghmanne XXXVI
¶ Hwar som bryter laghmanz dom eller heradzhöfdhinga dom XXXVII
¶ Hwru saman agher letas XXXVIII
¶ Um kungs ræfst ok um them som stempde eru ok ey wilia koma XXXIX

Tha laghman skal welias tha agher biscoper ok lande kungogra lata
ok atta wikna dagh fore segia at alle mægho koma the ther byg
ia ok boa ok bygia i laghsaghu til landz thing ¶ Biscoper
skal mz sik hafua twa a klerka wegna sidhan skal almoghen wælia siex
höfdinga ok siex bønder the tolff skulu mz klerkom thre man wælia aff
them ther boa i laghsaghu som the wilia fore gudhi andzwara ok
landeno eru nytto epter thera basta samwite ¶ Aff them threm agher
kunger en taka then gudhi honom i hugh sender ok them forstan almo
ghanom nyttan wara ¶ then som kunger til laghman wal han
agher thenna swæria swa hialpi iak mik gudh hulder ok the helgadoma
iak a halder at iak skal witha fatika ok rika ower alla mina laghsaghu
i allom domom retto fylghia ok aldre wrango ath mote mino retta sam
witi ok lagh i olagh aldre wrangia eller ouet styrkia ey fore rædd
eller peninga giri skuld ok ey fore afwnd eller illan wilia skuld egh
fore frendzsemio eller winscap skull swa se mik gudh hulder som iak sant
sigher
II
Tha man skal heradz höfdhinga wælia tha skal laghman en manath
til foren thing stempna a rettom thingsstadh i sama heradhe
tha skal heradhe nempna tolff man tholika the wilia ok siex
man laghman mz the tiuttan skulu kunge i wal segia thre aff them i
heradhe boa kunger taki en aff tholikan han wil som han wet ther til
fallen wara ¶ Ær ey kunger inlendes tha taki then heradz höfdhinge
som kunger thz i hender sater ok heradz höfdhinge skal sama ed swæria
som laghman
III
Tagher laghman mwto fore sin dom gifue kunge muto ok fire
tighi mark mz ok miste sit laghmanz døme ok fae thz sidhan
aldre ater ¶ Tagher heradz höfdhinge muto gifue kunge

nnto ok a firetighi marker ok miste sit heratz hofthinga dome ok fae thet aldre ater ¶ Huar som han giter ther til annat ok nz fullom skælom at han nnto tok han taki aff them firatighi markom atta örtugh ok tiwgtan marker

IIII

Eghi ma en man flere heratz hofthinga döma hafna än eet ok han agher ok han agher tridhiung hafna aff allom heratz man i thy heratthe ok heratthe nakne sielft fore them tuem sitia ater en

V

Alt afraath som aff heratz almenningiom ganga skulu skiptas mellan almoghan epter thy som huar er iordh eghande til i heratthe ok kununge sin tridhiung

VI

Komber thingsdagher a helghan dagh eller fastodagh tha lyse the heratz hofthinge a thinge ok taki en annan dagh fore thelikan han wil thing hafua ¶ lyser han ey tha siten bönder saklöse hema til thes i reter thingsdagher komber ok heratz hofthinge böte thre marc

VII

Thry skulu thinga tima wara um aret förste fra tyughunda dagh iwla ok til mio wikna fasta annat fra walborghamesso ok til sancta olafs dagh ¶ tridhia fra mikielsmesso ok til aduent i thes tima skulu heratz hofthingia thing halda a enom dagh i huario wiku ok a rettom thingx stath

VIII

Huru landz thing agha haldas the första nest epter tyughonda dagh iwla ¶ annat nesta manadaghen epter midfasta sunnudagh ¶ tridhia nonda daghen epter sancti pethrus dagh fierdhe nesta manadaghen epter sancti mikiels dagh ¶ Huar laghman skal thinga en tiidh um arith i huario heratthe i sinne laghsaghu wil han optare nakre sielwer ok lyse thet a fiortan nattom för än han thinga wil

Huru laghmanz thing agha haldas

IX

Wil man til annan kæra tha skal man hem til hans fara mēth tuem bolfastom mannom stempna honom til things ok sighia huat sak han gifuer honom komber han til första thing annat eller ok tridhia at swara fore sik mz laghom eller mz laghom witnom the er wæl komber han ey ok ey hans forfallz witne tha er han saker at thre markar fore huart thing ok heratz hofthinge nempne genstan tolf man hem till

Sua stempnes in haratz men ok elli böte huwdhsakena

Hec faciunt causas festis tractare diebus
pax status admissio manumissio res peritura
timus exspirans mora testis abesse volentis
cuius prestat opem sub filius exit

In utroque . . . de feriis

hans | taki bort the thre mark | ok malsæghande kære til hans aff nyio | et thing
annat ok tridhia | komber han ey til swara forfallalos | tha ware fallen ith
hwndradh sakenne | ok herez hôfdhinge nempne tolff mæn mz hielfniom sigh
ok meth sænfinnanne | at taka bort sakena | ther the hin dela | ok thre mark
fore thryzkona

x

Hô ey kan ana laghbidi

Komber then til swara saken gifs iman laghthingom | ok then som
kærer wil ey eller orkar ey | hin til sakenne binda mz witnom
tha wari then saklos saken gifs | ok then bôte thre mark som aa
kærdhe | fore fals witne waren aldre gifs utan en tid fore samu sak

xi

Sygh agher herez hôfdhinge nempna thing | hin til mandz | at taka
fore honom | for en tolff hafua ther hin witnat | hwat han er lagh
stempder eller ok laghthingathir eller ey | al forfals witne agha
swaria a sama thinge thet | the witna

warna vyta sâ tig

xii

Herez hôfdhinge agher thing | sokia a hwarom thingsdagh ¶ En thing
stadher skal wara i hwario heradhe | ok hwan swnnodagh skal thing | haf
nas ther | thy at enest flere | at kings budh eller breff koma | ellegthes
hafue bonder aldre gild thing | at sokia utan et i hwario wiku

xiii

ima tigh nepn sin vitne

Nu kan kerandem orka swarandem mz witnom til binda | a then thinge
dagh han far swaren ok swarandem bindher a ne fore sik | tha skal
han nempna sin witne | ok a nesta things daghe | ther epter | bathe
witna ok swaria | utan at han fae ey swar fyr | til a fierde thinge | tha skal
han a sama thinge bathe witne nempna | ok swaria lata ¶ Nu kan ther
wara dulsmal | ok ey witnes mal | ok then som kæres til bindher a ne fore
sik | tha skal han a sama thinge | som han swarar | sin lagh festa ok ganga
a thy nesto thinge ther næst | ok utan at han ey swarar | a thy ytersta thinge
tha gøri bathe a sama thinge | feste lagh ok gange | elles ware fallen
Alla edhe ok al witne | skal man ganga | a rettom thingsstadh ok thingsdagh

Dulsmal

Alle edha or witne pa tig

xiiii

Nu komber then til things edh wil ganga | ok malsæghandem komber
ey at stafua edhen | eller er han ther ok wil ey edhen stafwa | gan
ge tha bonde sin edh | ok wari then edher laghliga gangen ¶ Wil
nakar then edh sidhan qwelia | tha scalu the thrij the swaria | at han laghlika
gangen er ¶ Hafue sidhan engen wald then edh ater bryta | utan kunger

tha wari i helsmandz botom xvii

Bryter bolfaster man ok wil undan fly / wari huat sak thz helst
ma / wil han sieluer vat / göra wære saklös / wil han egh tha
binde vetter malseghande han widh the sak / ok söke til fullo
boot / meth heraz höfdhingia ok sino heradhe / ok taki huar syn lut / then
i sakenne agher. Ǫ All thet ut sökes aff bondom / mz domom ok skælom
kan thz ater dömas / tha gifue huar swa mykit / ater som han tok mz ſivorno
edhe ok waren saklöse fore rans botum / thy at thet toke mz domom ok skelom xvii[?] — Aldomp[t] maath

xxiii
Sigher bonden sik wara offortan · tha hafuin ther mazman wald
swald wita mz sinom edhom / at the ey mera matuh hafua / än hans
brut waro til

xxiiii
Hafuer bonde aftath ſinne mz sik tha mietas skal fore honom / tha
skal thet / utan met wara / agha ok flere i bo meth honom / eller Ifrindh
ok inlaghs fä / eller bolaghs fä mz witnom saman kumith in til
hans / at skal thet skiptas undan matt

xxv
Hwar som man (ie) skias fore sina sak eller bruth störe eller smære
tha agha mez man i gardh ganga / ok mieta huarom sina my
kit / som han i sak agher / ok laten malseghandans lut quar
ran wara ther til han wil han hafua

xxvi
Hwar som tolf man sculu en wartan witta / ok annan fallan göra ok — Jd i bygninga balk ca° xxvii°
göra the thz ey a sama thinge / tha böte hwar thera thre mark / utan — Id i xxxiii ca°
the tolf i kungs refst nempnas / the göra thet them bör Ǫ i allom
witnom i allom nempdom ok i allom edhom / sculu bolfaste man wara xxvii

Haradz höfdhinge ma budhkafla up skiera / tha kungs breff eller budh
komber / swa ok än stulit warder i bygdenne / eller drap giort / ell
man inne taken mz annars kunu / eller qwinna waldtaken / eller
man aff kyrkio / eller aff kirkiogardhe takin / then som ther atte first hafua
Ǫ then budh kafle heraz höfdhinge upskier / skal fram ganga ok ey
ater / ok skal ænkta budhkafla ut bera / utan at hon hafue son eldre än
tolf ara Ǫ Komber budhkafle östan i by / gange ut wastan / komber
han sunnan i by gange ut nordhan Ǫ Alle agha budhkafla bera / brytia
ok landboa / ä huat the æru fielse eller ofielse Ǫ Nu sigher annar budh
kafla i by komman wara / ok annar sigher ney / hafue then witzordh som — budhkafle

budhkafla wil wita framburnan meth thwegia manna witnom | gange swa then eth som fundra etha ¶ Hwar som budhkafla wilter eller feller swa ath ey komber thing | tha kunungs budh eller breff komber | böte thre mark ¶ Thier som wilter eller feller budhkafla mote laghmandz eller heretzhöfthinga budh | böte thre öra

XVIII

Gifuer lensman nakrom skuld | sigher at han hafuer giort ser eller hwat brutom ther helst eru | ok sigher at han hafuer hanum lika böt thz | widher malseghanden | ok han nekar | hafuer lensman [illegible] witne ther til | aff twem bolfastom mannom | at thz war sant ok sear sen hat | tha hafue lensman sama wald han widher binda | som malseghande

malseghande for lighat sin ræt

ok malseghande hafin forlighat sinom ret | ok then brutlighe böte batha kununge ok heraðe | Orkar ey lensman them som nu eru sagd | tha ware bonden saklös

XIX

Komber malseghande til things | ok gifuer nakrom sak ogh skuld ok wender sidhan ater | ok wil egh laghsökian | tha söke kunungs lensman han | ok malseghanden haue forgiort sinom ret

XX

Wil kununger se sina nempd | tha skall heretz höfthinge | nempna tolff man j heraðe | siex hofmen ok siex bonder | the som han therdelomah(?) ok heratzman sighia ja mot | heratzhöfthinge skal nempna samenda man | ok egh osamnnda man | ok ey landher delo man | ok eigh them som wildughe eru | heratzhöfthinge skal sielfuer j the nempd wara | ok ey annar man j hans stath | utan at han hafue forfal ¶ Nempnes then man j nempd | som a thinge er stadder | fyn han ogh wil ey j nempd ga | böte tha hofman siex mark | ok bonde thre mark

XXI

Nu an then som kerer ella then som swarer sewer at | nakar ar wildugher | aff them som j nempdeme sitia | tha skal han bort aff ganga | ok annar j hans stath setias | swa länge som thet maleth schidz ¶ Hwem thessa tolff werna eller fella | thz skal blifwa ok egh atergaanga | mote the nempd ma engen wedhia | utan han wedhi

Nota

för an sworith ar ¶ Eigh gange ether mote edhe ok ey nempd mote nempd

XXII

qt eddore nempde ta°

Wal man mote nempd wedhia | för an nempden hafuer sworith tha wedhie malseghande siex mark ok hwar then som j nempdeme sitter

Conditio | sexus etas discretio fama
et fortuna fides in testibus ista requires
rarum sit hec vis quod testare mulieres

ena mark konungs ſamnind at leta | tappar nempden bote tolff mark taki siex mark ko
nungen ok siex marker malseghanden ¶ tappar malseghanden bote siex mark | thre
konunge ok thre nempdenne ¶ alle witnes man fore konunge | fore laghmanne fore
heradhe eller fore heradz nempd | the skulu swera om al the mal | the witna | bidhia ſik
sua gudh hielpa at the witna ret | ok sant om thet mal ¶ ganga thenne witne ater
fore konungx dome | tha bote nio mark til thre skiptis | ok wardhen aldre thingxbere
ok ey witnes bære | ok ey edhbære | utan heten skampdaman ok ey witnesman
fasten ok standen utan kirkio | ok bote biscope thre mark

xxxiii

Ef nempdenne ey semia | skeden siw aff thenne wera | wari wærdh | huan
the fella wari felder ¶ wilia the tolff huarte wera eller fella | fore en
tz thing er skilit | tha bote huar thera thre mark | malseghanda konun
ge ok heradhe

xxxiiii

Then tidh thessen nempd skal hafuas | tha skal foghote halda kosten fore
them som konungs dom hauer | mz atta heston | fore them som konungx
dom insigle hauer mz fem heston ¶ heradzhöfdhinge halde kost fore
laghmanne mz atta heston ¶ fore huarium höfmanne som i nempdenne siter
mz twem heston | ok huan bonde i nempdenne mz enom hest ¶ ther fore at
heradzhöfdinge skal then kosten utgifua | tha skal han upbæra allan then heradz
ret | som tha falder fore nempdenne | ok huar i sino heradhe

xxxv

Dömer laghman eller heradz höfdhinge dom | wil nakar wedhia mote
them | tha skal han wedhia a thy samma thinge ther domen gifs | elle
ghes hafui enkte wald at wedhia mote honom

xxxvi

Wedhiar man mote heradz höfdhingia | tha seti widher tolff öra | ok
heradzhöfdhingie seti amot thre marker undi laghman | tappar
bonde tha taki heradz höfdhinge half mark ok malseghanda ret
ok half mark laghmanne ok heradhe ¶ tappar heradz höfdhinge | tha taki bon
de ena mark | andra laghman ok tridhia heradhe

xxxvii

Wedhiar bonde eller heradzhöfdhingie mote laghmanne | seti bonde elle
heradz höfdhinge amot thre mark ok laghman siex ¶ tappar
bonde eller heradzhöfdhingie | taki laghman ena mark | andra konu
ng | ok tridhia heradh tappar laghman | taki then som wedhiadhe twa mark
ok twa marker konunge ok twa heradhe

d i xxxi ca°

Det vadh mo…
laghmāe oc h…

Dombr

Hwar som bryter herazhöfdhinga dom böte thre mark fore laghmands xxviii
dom sex mark / Thessin mal agha a heraz nempd sitias / Edzöre / högsmeli
mordh ok ran / hwat the eru högre eller laghre / sidhan al dombrut bathe
laghmans ok herazhöfdhingia / vtan the mal som ligia til kununx nempd

xxix
Kununger agher samman leta / han ma ater bryta alla skruksakner / laghman
agher laghskilia / at engen agher orsaka böta / ok engen agher thyswar böta
sama sak xl

Tha kununger wil sielfuer sin rättare thing halda i rikeno eller the som hans
dom hafua / tha agher kununger eller the thz kungöra i hwario landskap
sex wikom fore en the haldas ¶ Alle sculu koma til the rättare thing
at kiera a them som them hafua orätt giort / ok kære a forsto thinge / som kunungx
breff eru lesin / sidhan a kirkio stempno / ok tho skal en kære ther om dömas at
thy sinne ¶ Framledhis hwar som ey komber til the rättare thing / tha kunungx
breff eru swa til forn lesin / tha skal ey thes sidher dömas om all maal / än the
wardha laghlica kærd / swa som han swaruer til hwaria sware

Ezöris balker

Primo
¶ Om them som i flok ok farunöte eru / tha hemganga göras i bondans husom
eller heme
¶ Nu rymer man i annars gardh ok far skatha / i thy han vndan rymer ii
¶ Nu i hwat husom bonden agher frith hafua iii
¶ Nu om han far sar eller slagh mellan loper iiii
¶ Om man vidher hem til annars ok gör tho engen skatha eller bryter v
han hws ok scer engen vi
¶ Om han far sar eller slagh / som hemsokn gör / eller aghas the vidher i luku
eller tompt vii
¶ Om then löper w sinom gardhe som the vidhu hem at / ok wardher han sar
eller dräpin / sidhan han kom w sinom gardhe / eller dräper han annan viii
¶ Om man hittas i gardhe sato ok skilias osate / ganger annar sidhan bort
ok hempter wapn ok hielp / ok hwat som malseghande eller jordheghande agha
aff firidhbönomne / eller aff skoflingenne Ok om infenning ix
¶ Om hemsokn wardher gör a landbo / tha agher han ey i frith bratha
¶ Om then wardher sar eller dräpin / som landbo gardh sökir / hwat malsegh x
anden ok jordheghanden tha agha vp taka aff botom ok sköfling
¶ Om man hempnes a sat mal ok bot xi
¶ Om man hempnes epter thet at böter eru wtfeste ok borgathe xii

¶ Um drapære dør for æn han ær saghwunnæn XXI
¶ Um drapære dør sithæn han ær saghwunnæn XXII
¶ Um drapære dør sithæn hans saghær ær wite / ok hwru man scal XXIII
annæn til draps binda innæn nat ok ar XXIIII
¶ Um the bruc man scal bøta fore fathær ællær mothær ællær frændær
¶ Um engæn bindz til drap innæn nat ok ar XXV | XXVI
¶ Um engæn kænnes with drapet / ok engæn warthær til bundæn
innæn nat ok ar / ok um dulghæ drap XXVII
¶ Um hærathe gifs sak fore morthgield / ok hwru morthgield scal bøtas
æptær manntali / ¶ ¶ Um man warthær dræpin i dyom XXVIII
¶ Um qwinnæ dræpær man / ok warthær fangæn XXIX
¶ Um qwinnæ warthær ey fangæn i dagh ok dyghne XXX
¶ Warthær drapære fangæn tha scal lænsman gømæn XXXI
¶ Dræpær prest lekman ællær lekman klerk XXXII
¶ Um lekman ællær klerker warthær dræpæn / ok mæssæghiænde ær ey inne XXXIII
¶ Um man wil annæn drap sæt ok bøt ok um then sielwer kennes XXXIIII
sinæ sak / ¶ ¶ Um lesker man dræpær annæn XXXV
¶ Um lesker man ligger annæn fulsære XXXVI
¶ Um man gør forsat fore andrum ok dræpær han XXXVII
¶ Um man warthær dræpin tha kunnunger byuthær lething ut / XXXVIII

Comber skilnathær manna mællæn / at hwer thera dræpær annæn Primo
ther liggær man gen manne / ok bøtæn begia thera arfua / kununge
ok herathe atta ørtughær ok tiuttæn markær hwarium thera

II

Dræpær man annæn ok fangæs a fersko gerning / anthær lithæth ællær
a fersum foot / a samæ dagh ok dyghne / som han gerningæna giør
the tha gifin liff fore liff / ok hafue hwarghen frith / utæn i
kirkio ællær i klostære / um thet kan prøfuas at han giorthe thæsse gerning mz
liff ok utan alla lifs nøth / ok thet ligge til heræz nempd / ther gernin
gen giordes i for æn man liff aff honom taker

III

Romber thes manz næste arfue som dræpen warth innæn dagh ok
dyghne ok dræpær drapæren mz enne wrathe utæn dom / tha bøte
han ok sakte som annær drapære / ok rymme ey land ok ey liff miste
utan bøte kununge ok herathe som fyrræ ær sakt /

profuas sua dødz su quiks

Ran thz swa wara at nesta arfua thes døtha / eller annar man wil iiij
kundra drapareen fore gudz scul eller herra budh / warther
tha draparen dræpin / i wariande han tha skulu profuas hans
gerninga / swa dødz som quiks / ok dømes eptir hans brutom
ok liggi ogilder ok bøtes enkte fore han ¶ warther han dræpen kundr
innidom / vtan wariande hand / tha bøtes fore han fulder retter / mal
seghande ok heratha ok kunge / ok thet ligge til haradz nempd

Sua dylsze drapa dagh til kog thand // er fora i sin behalde

Rymer draparen til kirkio eller klaster / ok warther ey taken aa v
sama dagh ok dyghne / tha skal heratz høfdhinge genstan budh
kafla vpskera / ok thing stempna / ok then som gerningena
giordhe kunni felugher til swara // kennes han thet hawa giort / eller
warther til vunnen / tha agher han hafua manadha dagh / fore kunung
koma / ok fiorthan natta dagh fra kunge fara / ok ey lenger / vtan at
han mykte kunungs nadh ¶ huar som gerning gør a then innan then
dagh / hafui brutit edzøret

Vil ey drapen wita thessa thyma

Vil ey draparen til swara koma / a thet sama thing / tha hafue vi
malseghanden wald / han til dræps binda / som han til swars
komen ware / ok hafue engen dagh ok ey fridh vtan i kirkio
eller i klaster

Siter fridhløs man quar ok wil ey ryma / ok malseghande forma vii
ey at taka / sighi tha til heradz høfdhinga ok lansmanne / the
agha han fanga lata nz malseghanda

Vtha nakra man wera draparen / fore them han wilia fanga / anat viii
huart i sino heme / eller annarstadz / tha wari thet taweglt / the
gøra som han wera wilia / ok at thet the fa wari ogilt / huat
ther aer dræp eller saar

Rianer nakar draparen aff them han fangat hafua / then thet ix
gør han hafuer brutith kunungs edzøre

slepp drapa ortoupstan

Huar som draparen warther laghlika fangen / taker nakar x
sidhan lösn fore han / gifui kununge lösn ok a fiuretighi mark
huat helder thet er malseghande eller lensman eff huat manne ther er

Uardher en quinna fangen innan dagh ok dyghne / tha skal hon
til draps bindas a thinge / sua som annar drapare / ok böte
malseghandanom firetighi mark / konunge atta örtugher ok
tretan marker ok sammuleds heradhe ¶ Ey ma man quinno fridhlösa
göra / sum hon forma thæta böta / tha hafui tha malseghanden mest walds
huat han wil hældher annæ böter taka / eller hennæ liff / ok ware saklös
fore malseghande konunge ok heradhe sua som annar drapare / böte tho
engen then hona föther / eller samwist nz hennæ hafuer / utan at han
hyser hona fore them som hona wilia fanga ¶ Waar nakar hona / tha wa
re alt thet owegit / som han gör / ok alt thz ogilt som han far som fyr er sakt

Sic in codice / xxx capitulo ii°

+ Forma hoc / en fullo bato

xxxi

Huar som draparen wardher laghlika fangen / huat thet er man
eller quinna / tha skal malseghanden han fa konungx lænsmanne
länsmanen agher han i konungs hekte sætia / ok ther gema sata
ther til thing er stempt / ok hans wæter skal göras ¶ Lensmen skal han
til things föra / ok ther malseghandanom ater fa / sidhan skal malsegh
anden han ther witna lata ok döma ok hans ræt göra som fyr er sakt

xxxii

Draper prester eller klerker lekman / tha skal taghæ biscopen konungx
rætten ok arfua thes dötha malseghanda ræt aff botom ¶ Dre
per lekman klerken / ther taki konungen sin ræt / ok hans arfua
ok heradhe sin ræt epter then dötha

xxxiii

Ær draparen lekman eller klerker / ok ær en weter malsegande
inlendes tha thet kerés / wers thet drap fore them som a kære
methan malseghanden borto ær / komber han sidhan hem ok kræf
uer böter / war thet wart fore honom som först akerdhe / tha wari ok wart
fore allom andrum som ther kunna framlethis akera

Vade thz ware / a nogrs frawa

xxxiiii

Vil man wita drap sak ok böt / kærer malseghanden konung eller hera
dhe epter botom / a huar som epter kære / thy sigher the boot / gulna
wara / thet agha tolff man wita / huat the boot gullen war eller ey
¶ Komber man til things / ok kæmes widh sina sak / the han agher döth
fore thola / tha skulu thet tolff man wita / huat han kiendes anther
the sak æller ey ok them tolff agher länsman nemna ¶ Hwat sak the sien sanden

Mo subtili

B kan annat fa man sikan göra / huat fa thet [illegible]

Drap mz wilia

thelst er man hafuer withergangit / ok gar thet a liff / tha skulu thet tolff man sweria / at han kændes wither the gerning // før an domber ower han gas

XXXV

Dreper løsker drenger man / tha agher han fangas aff malseghanda eller aff kununges lensmanne / eller aff heratz høfdinga / a hwar han kan han fa utan i kirkio eller i klosters garthe / ¶ fangas han / tha agher han til things førras / ok ther skal liff aff honom dømas / ok hwarte bøtes eller fastas føre han

XXXVI

Gør løsker man athug eller fulsere / ok forma ey fullom botom / tha skal han sammeledhes fangas som før er sakt ¶ kommer engen innan manatha dagh / som bøter wtgielder fore han / tha føres til things / ok kundher fanges genom hans hand / ther er løsker man som ey er bolfaster / ok ey forma fullom botom wppe halda

forsatt

Gør man forsaet fore androm i husa skywle i skogha skywle i grinda skywle i dika skywle / eller i watnasa skiwle / kommer man ridhande gangande / akande / eller rowande / faller then fore ær / ligge i fyratighi marka botum til threskiptis ¶ falder then som til kommer / tha ligge i attatighi marka botum utan at then som forsaet gør / hempnes sin father sin brother / eller nakan sin frenda / som han er malsman til at hempnas ¶ nu sigher annar wara forsaet giort / ok annar ey / thet witin tolff men / hwart forsaet war giort eller ey ¶ ok falas thet forsaet wara som ey kommer drap

twæbøther

Wardher man drepin tha kununger byudher ledhung ut ok skip ligger i laghasaghe / ligge i twæbøte ¶ i thessom ma(lum) som nu eru sagd / tha skal swa bædhe sanbani ok halbana undher binda som før er sakt ¶ twa bøter agha sua skiptas / at malseghanden taki først firatighi mark / ok andra firatighi mark til threskiptis gangen malseghande kununge ok herathe

Ligger man at manne ok annar wardher fore skadder primo
Um høghsta wadha / ok om høghsta wadha boot / bathe fore ...
hwat helder thet er malseghande eller ...

drom mz wadha / eller fot firammen wristen / bote thre ora fore sar ok tolff ora fore
¶ Thugger man then nest er thumolfinger / bote siex ora fore sar / ok siey ora fore
lyte ¶ Thugger man lengste finger wari samu bot ¶ fore thein nest ta litlo finger
bote thre ora fore sar / ok thre ora fore lyte ¶ litle finger wari ok samu boot
¶ Thugger man ta aff manne mz wadha / wari ta fyra gild ok sarramale som finger
ok halfno minne ok lytes botom III

Kaster man stene eller skiuter stang / eller hwario handa han helst kast
tar / komber thz annarstadz nidher / for en thet / skatha gör / stöter thz
aff stene eller aff stokke / eller aff huse / eller kaster over hws / ok
seer ey hwar thet nidher komber / thet heter handalös wadha ¶ huar ther ther
naker fore stadder / ok far ther skatha aff / eller hwat akomo thet helst ther
som för nempd ero / bote fore sar halfno minne en för er sakt ¶ kummo lyte ok
wena / gresen ok the halfno mine epter thy the ero til

IIII

Wardher man ok handalösom wadha stadder / hwilka lundom han til komber
swa at ey fylghir hand hugge / wardher settighin eller stöter a sina
hand / swa at finger krumpna ok onyttas / wari thumolfinger ath
lytes bot twa ora / then ther er nest twa ora / lengste finger ore / then ther
er nest ore / litle finger ore ¶ wardha föter ströto ok handalösom wadha / aff
ther krumpna / wari hwar ta ok lytes botom / halfno minne en finger

V

Hugger man annan eller seter skono / kaster eller skiuter / swa at / hwar
ghen nidher komber / for en thet skatha gör / thet ar ey wadha / wari
at the bathe wilia / then skathan fik / ok then geringe giorde

VI

Ther som handalös wadha tymer som annarstadz taghir for en thet
skatha gör / eller kaster over hws / ok seer ey hwar thet nidher komber
eller hwario handa handalös wadha thet helst er ¶ ther ma then som
gerningena giorde / wadha edh ganga / en tho at malseghanden wil ey ok wadha
edhe standa eller böter wp taka ¶ ok hwat stadh lyte komma ok wadha botom swa
at ey komber asting ok tha scal lytes bot quar standa / til thes at nat / ok ar er
lite / ligge tha til siex man ok heradheno / hwat han agher lytes bot wp taka eller ey
¶ Tholikit scal man bingom böta at lytes bot som gamblom

Vadha edh
ganga

Lytes bot ... standa til ... botas ...

VII

Biter hunder man / tha gifwi aghanden hunden wt / eller böte siex ora
ken annat fa man skatan göra / hwat fa thet helst er böte aghanden

siex ora / warther han lyter aff som skathan fik / tha skal lytes bot wara siva stor
som sarabot / dyl saghanden at hans fa hafuer then skatha ey giort / tha agher
then wizordh som skathan fik / witta thet mz tweem mannom / at hans fa thet
skatha giordhe

Huikens frelses mandz hion / som ero brytia landboa / molnare eller
thera swena / eller thera leghodrengia / eller bondason ogipter eller
of bonder / eller of thera swena / wtan thieneslomah of staffta / siva
som sinom husbonda fylghia som firest / thena bar stikamals vyting / eller
wedhamals / warther meth witnom takin / bote thre mark til threskiptis / then
wari malsaghande som han tagher / forma han ey botom / tha skal herazhof
dhinge a thinge stinga kniff genom hand hans / wites thet honom weri sik
meth siex manna edhe

thiufua balker

Um giæ thiufuer stiel not / faar / swin eller annat fa primo
Um gorthiufuer hafuer bolaghs man eller thinghbarn ii
Um gorthiufuer ar gipter / oc gifs hans husfru skuld fore thiufnath iii
Um thiufuer warther ey takin vndh ferska gierning iiii
Um thiufuer stiel til halfmark oc warther fangen meth v
Um manne wites thiufnather oc ar ey j handom takit vi
Um thiufuer stiel til thre ora / oc ey til halff mark vii
Ens warther ey thiufuer fangen / wtan thet kieris til hans viii
Um manne wites thrigia ora thiufnather ix x
Um man stiel twa ora / eller stiel kidh lamb griis gas oc um fnattarabot
Huru man ma vitzsaka epter thiufnathe / eller stander thiufuer xi
til swarn / eller brytas ther dor xii
Um man far hem til annars mz laghkallatho thinge oc bonden star
fore mz wapnom
Huru man skal aldrakanda kopa meth wm oc witnom xiii
Um naker klandar hofnat eller klefnath thet / man hafuer kopt xiiii
oc fals han at / witnom som kopte
Ens griper man til lysinnga witna / oc huru man skal fram koma xv
sinom hemolsmane j thre kirkiu
Um hemolsman eller witne oc koma ey fram xvi xvii
Um nakat klandas fore manne / huru tha skal wm oc witne fore koma
Ens dyl kvinen oc sigher sik ey wingat hafua xviii
Ens aru ey witne vndh kop oc thet klandas xix
Ens then som klandas fore sigher hafua leet / eller lana takit xx
Um man stiel aff andrum j kirkio eller kirkiogardhe xxi

xxii

¶ Um them som stiela i twægardhom twa ¶ Um man hugger mother apald eller xxiii
berande tra ¶ Um thiufna som stiela loka skal / anter rowor eller bonor xxiiii
¶ Um them som stiela humbla i ghom xxv Um them som stiela fisk af nat xxvi
¶ Um man gifwer androm sak fore bodragh xxvii
¶ Um læsman sleper thiufue fran hepton xxviii Um finder huta i weghe xxix
¶ Nw hwat han skal aghe som finder hitte / eller griper han til lysninga withne xxx
ok falz at them withnom ¶ Um man hitter fynd utan heradh xxxi
¶ Um man hitter annars taman fæ xxxii ¶ Um man hitter strandwrak a sal xxxiii
to watne eller friske eller at man hitter buth fynd
¶ Huru han skal gøra sik orthiufua som hitte xxxiiii
¶ Nw hwar som fanger thiuff ok sleper honom oneffton eller taker losn for han xxxv
eller hwat han skal egha aff thiuffens thingom som han fangar xxxvi
¶ Hwar som tagher annars thing utan lan eller leghe xxxvii

primo

Hwar som stiel mandz fæ / not swin far / geter / eller hwat fæ ther helst er stiel thet i husom inne / eller a mark wte / ok ær aurs gamalt dragher i skogh i skyul / ok næter ther / eller næter thet i siælfs husom eller i annars / then thet gør han heter gorthiufuer ¶ Warther han fangen ok thiuf nath nær honom / tha skal han bindas ok meth thiufnathe til things føras ok ther witna lata nær tolff mannom ok swerian at han ær sander thiufuer / at them thiuf nathe som thit meth honom førthes sidhan dømes til galghans ok hange ogilder for sina gerning ok hans laster skiptens i thry malseghanda kununge ok heræthe

ii

Hafuer thiufuer bolaxman eller flyughbarn som peninga hafua inne meth honom / tha ma han ey thera forwerka / utan thet prøfuas meth fullom skielom at nakat thera hafuer stulith ok gømpt ok not thet nær honom / ær ey thet / tha skal a thera del førist aff skiptas

iii

Er gorthiufuer gifter / tha skal hans hustru lutter undan skiptas / utan thet prøfues nær fullom skielom at hon hafuer stulith not ok gømpt nær honom ¶ Nw kan them som skadhan fik eller kunnigs lensmanni : hustrunne skuld gifua / tha er hon til wizordha kunnin / weri sigh nær tolff manna edhe at hon aldre notte eller gømde nakat nær honom thet hon wiste at stulit war giter hon ey them edhen ganget / tha gange hennes laster til skiptis swa som ha us / giter hon edhen gangit wari saklos ¶ Gifuer nakar them skuld som i bo laghe warv meth honom eller peninga hafdo ther inne tha weri sik nær samu laghom som hustrun ¶ Gorthiufuer han hauer forgiort bathe liff ok laster

iiii

Warther thiufner ey fangen a ferske gerning / ok witus honom thiuf
sak / tha skal hertzhenmqd / han annat thuart / weria eller fella
faldz han gielde ater bondanom thet / han miste / ok a fiuratighi mar
ker til threskiptis / ok miste ey liff ok ey hans boo skiptes / wert han weri
saklös v

Nw stiel man gul eller silff / eller vekia pe(n)ninga / hast / klathe eller
wapn / eller annor thing / hwario handa thiufnather thet / helst
er som halff mark ar werdh / warther fangen m(edh) samu gier
ning / ok thiufnather j handom takin / han skal bindas ok til things foras
ok ther witna lata som fik ok sakt ok dom til taka han vphengia lata sik
ær sidhan ogilder ¶ Ey skal ok hans bo skiptas vi

Nites manne filder thiufnather / ok ar ey j handom takin ok ey
m(edh) vatto ransakan j hans husom funnen / them han agher fore
swara / ok ey laghlika leet a hender honom / tha skal hertz
nemnd han antighe weria eller fælla / fella the han gielde ater bondanom
ther han miste / ok a fiuratighi marker til threskiptis ok ey liff miste ok ey
hans boo skiptis / weria the han wari saklös vii

Nw stiell man thre ora ok minne an halff mark warther ther fangen
m(edh) ok j handom takit han skal bindas ok til things foras m(edh) thiuf
nathe ok ther witna lata / han skal sekias m(edh) tolff mannom ok
sweria han ther til samman swara / tha agher hertz hofdhinge a honom hudh
doma ok baskin skera viii

Warther ey thiufner fangen ok ey thiufnather j handom takin ok
kæres tho til hans / weri sik m(edh) tolff manna edhe eller gielde ater
thet han stal ok mio marker til threskiptis ¶ Ey ma thiufir
fore minne hengia an fore halff mark / ok ey baksbindas wtan bindes
hender fore han fore minne ær an halff mark ix

Nw stiel man twa ora / ok minne an thre ora / miste hudh ok
annat oratha / han skal ok witnas m(edh) sex mannom / witus thet
honom ok warther ey fangen m(edh) wereng sigh(er) mera mio manna edhe
eller gielde ater thet han stal / ok a sex marker til threskiptis

c. x

Stiæl man minne æn twa öra swa som kidh / lamb / gris gaas ellir
hinteriolhanda thet hælst ær som minne ær wert æn twa öra / warther
ær takin wither ok witnather meth twem mannom / ok malseghan
danom twædha / tha skal han bindas wither gardh ellir stok ok hudh mista
¶ Witer honom thet ok warther ey fangen meth / tha wæri sik meth sæx
manna edhe / ellir gielde ater thet han stal ok a thre marker til thre skip
tis ¶ A hwar man stæl thet som halfman öre ær wert ellir minne warther
han ey fangen meth / dyli meth twegia manna edhe ellir böte sex öra mal
seghandanom enskylt thet ær smatære boot /

c. xi

Vardher stulith aff bonda / tha skal han thet fore sinom grannom
lysa / hwat han hafwer mist ¶ Nu hawer han watn a hwart
hans ærindith / tha skal han thet fara meth fira mannom ok
bethas lagliga at ranzsaka / tha ma ey honom ranzsakan synias / the skulu
twa man til taka sin hwar thera / tha skal then sighia som ranzsakan bedhes
hwat han hafwer mist ellir hwat ther ær / tha skal han sighia hwat inne
ær for them / tha skulu the laghgiordhe in ganga / ok swa ranzsaka at bonden
hafui ey wadha aff them ¶ Ær thet ther inne som aff honom stulith ær
tha skal skotha æn windögh ær swa stor a wægh at then thiufnather
matte in kastas aat ok ligger ey fialather ellir ær glugger undir sil swa
stor at thölikt matte in kastas aat / tha agher bonden wizorth / at wæria
sik meth tolf manna edhe ¶ Nu ær hwarte windögh ellir glugger til
tha agher han ey wizordh ¶ Sin ok bonden ranzsakan / hæte wither thre
mark / tha agher warther ower sinom hadas / ok bonde skal bradhkafla
up skiera / ok nesta grannom thet stempna ¶ Nu komber bonde ater nær
sinom grannom / tha stander han fore meth wigh ok wapn / fær han drap
som fore stander meth wæriande hand / wari ogilder ¶ Fa the drap ellir
sar som til koma / tha wari alt twægilt ¶ Nu dyra the hans dör / ok gan
ga in ok ranzsaka / hitta the then thiufnat the epter leta / tha magho the
han taka ok til things föra / ok stande thiwfs rææt ¶ Hitta the enkte ther
the ranzsaka epter / wari tha orsaka fore the skull honom gafs methan the
hitto ther enkte / ok then böte thre mark som ranzsakathe fore husbrutet
ok the twæren alle saklöse thær wæro nempde ¶ Faston husom agher bonde
wardha ok ey oleftom ¶ Wardher ok hwar them husom som han hawer læs ok
| nykla at

XII

Gar man hem at androm meth laghkallatho thinge / eller in ledzn ok vin
saken / stander bonde geen in wapnom / ok wil ey husen uplata / eller
bæter fram bindha / tha skal man halda bondanom / methan upleses
gör bonden nakra gerning a nakrom manne / tha ær thet alt i twæbotom
ok alt ogilt thet han fær / hwat thet ær helder bardaghi blanath eller
ban

XIII

Køper man aff androm hofnat fæ eller klæfnath eller hwariohanda
fæ thæt helst ær / thet skal alt meth twem ok witnom køpas ¶ the
som wen skal wara han skal wara bolfaster man ok inlænzker
i thy lande køpet giordhes ok som skal wittna at thet war fanget / ær
han swingat hafuer ther skulu nær wara at minsta twe bolfasta men
som witna at thet køp giordhes ¶ giort / gul ok silver ok annan gørsm
malm / skepp / waken ok skurin klæthe / dracth hws ok læst / thet skal man
alt meth twem ok witnom køpa ¶ tha handom er saman takit / waradh
ok swingat tha er laghlikt køpt

Jt i køpma b. caplo p°

XIIII

Klandar nakar fore androm hofnat fæ eller klæfnath · gul silver
waken eller bopenninga / eller hwariohanda thet helst er han
sigher sit wara / tha agher then widzorth som i handom hauer
witta til heimfætho an thet er qwikt / til hemgerd an thet ær dot ¶ ær
thet halff marka werdh eller mera · weri thet in tolff manna edhe orkar
han bathe witnom ok edhe / wari saklös / faldz han bathe at witnom ok
ok edhe / gifui wt thet klandat ær / ok a fyratighi mark til thiufskiptis / ok
¶ ær thet thre øra wert / ok minne an halfmark / weri thet meth twem
witnom / ok tolff manna edhe / faldz han at edhe / gifui wt thet klandat
ær / ok in ix marker til thiufskiptis ¶ ær thet twa øra ok minne an
thre øra / weri thet til sin meth twem witnom / ok siex manna edhe eller
latti wt thet klandat er / ok meth siex marker ¶ ær thet mera an øre ok
minne an twa øra / weri thet meth twem witnom ok thrigia manna edhe eller
gifui wt thet klandat er ok a thre mark til thiufskiptis ¶ ær thet minne
wert an øre / weri thet meth twem witnom ok siælfs sins edhe / orkar han ey
witnom gifui wt thet klandat ær ok meth siex øra bondans enskylt /

XV

Nw griper then til ledzn som i handom hafuer / sigher sik hafua køpt
eller legtho eller lana takit / eller wadhsat wara / eller meth lysningo

fangit / ok sigher sina hemols witta / tha skulu twe bolfaste män j tagh fore
ganga / tha skal han sinom hemolsmanne ok sinom witnom fore koma jnna
thre wikur / än han är jnnan heradz / eller land ok laghsaghu / är han wt
rikes / tha kunni sinom hemolsmanne fram jnnan nat / ok är / wari saklös
ok then swari sakom som til är lees

Quot sz sine opera cum deo commenda

XVI

Stempner man sin hemolsman / ther till som ok witne / ok komber
them ey fram jnnan lagha stempnodagh som oswantil är sakt / tha
wil han forfalz witne bera / tha är thet eet / at han j sotta sängh
eller sarom ligger / annat ath han är j rikesens thienest / tridhia at han giter
ey kunnit fore sinom owinom / fierdhe ath han hafuer eeld lösghre ath hafua
tharff / fempte ath han är wtrikes farin / thetta skal han witta meth twem bol
fastom mannom / om han till nakra thessa forfalla gripa kan ¶ Komber ha
sinom hemolsmanne fram / tha waarthe han bathe ledho ok lywsno / ok then
wari saklös fram sik giter leet /

Forfalz witne

XVII

Gater han ey sinom hemolsmanne fram kunnith / tha skal han fram
koma sinom win ok witnom / sidhan agher winen sakan fram koma
komber han fore / tha är winen saklös ¶ giter han ey sakan
fram kunnith / tha agher winen witta / at han war win at thy köpe / tha skulu
in witnesmen swera mz sinom edhe at han war win ok the twa witnesmen
bidhene a begias thera weghna ¶ lati tha wt thet klandat war fore hono
ok wari saklös / ok winen gielde honom ater meth fullom gieldom / swa mykit
thet wert war som han wingat hafde

XVIII

Nw dyll winen sigher sik ey wingat hafua / Orkar then som köpte thern
bolfastom manom / som withen thera köp waro / ok tolff manna edhe
at han war win at them hafte / eller hwat thinge thet helst war
tha jak thet köpte / ok thesse twa witnesmen ther till / ok thy agher thu mik
hemola halda / eller fult fore gielda / Orkar han them witnom / ok fuller
then edhen / lati wt thet klandat war / ok wari sielwer saklös / ok winen
gielde honom ater fullom gieldom / thet han wingat hafde

XIX

Nw eru ey witnes fengh till som widh köpet waro / ok winen skulde
til at bindas .. aghe tha winen wizorth at / dylia mz tolff manna
... fore war win at thy köpe / ok thu agher jak thik

Dukte hemol halda / gange han then edhen wari sakløs / ok then som ey gat firi sik leet / tha gange thyuften in til hans / Ok gifui wt thet klandat war ok a fyratighi mark ¶ Ær thet minne æn halff mark / gange at sama ledznom ok bøte som for war sakt / i thølikom thiufsom ¶ Wedhsetning skal man meth sama ledznom firi sigh ledha

XX

J thagh ko

Nv æn then som klandat fore / sigher sigh hawa legt / eller lena takit aff manne eller quinno / tha skal thet i tagh koma / Komber then som sigher sik agha / ok honom lent hawa Eller legho latit / tha hafue then byrdhe som sik a bak tagher / gange tha ledzn in til hans Ok then wari sakløs firi sigh ledde ¶ Nw sigher then som til ledhis / at han thet aldre atte / ok aldre honom thet lante / ok ey legho latit / tha ligge thet til heradz nempd

XXI

Nv stiel man aff androm i kirkio / eller i kirkio gardhe / Eller stiel kirkionne godz / eller thet i henne wario ær / Eller bryter thiufuer kirkio / ok wardher bar atakin / hafui ey ther mera fridh æn annor staath / ther han ær thiufnadhe takin wardher Ok bindes meth laghom widher the sak / ok stande thiufs ratt som han skyldat hawer / hwario sak epter sinom brutom ¶ Ær retter malseghande fore / tha nefse sinom thiufue Ær engi han till / tha rathen kirkioweriande ok sokneman

XXII

Nv stiel man i annars tragardhe æple eller andra frukt Komber bonden eller hans hion ok tagha han ther widher / taki aff honom klædhe eller annor thing / til withermale ¶ Giter bonden thet æprofuat ær tweggia manna witnom / tha bøte thiufuer thre mark / ok ater skadhan ok kenni engo ne withir ¶ Komber drap ater eller blothwitte them i mellan / wari twegilt som han far fore ær / ok ogilt som han fik som til kom

XXIII

Hugger man æpals trædher Eller annor berande tre i annars tragardhe / bøte thre mark / Bryter han green a berande tre bøte sex øra / æn han wardher widher takin meth witnom / hwem thet witis dyli meth tolff manna edhe eller bøte som for er sakt

XXIIII

Ganger man i annars kalgardh sigh [illegible] løka ryter eller kaal wardh[er] takin widher bøte thre mark / ok [illegible] skathan / wardher han ey widher takin / dyli ær tolff man som [illegible] ¶ Stiel man erter eller rofwor eller hampa ok wardher takin with [illegible] wara / eller meth lysningo

eller fore hafft kliff thre mark til thre skiptis / ok fore byrdhe siex øra malsegha
ndanom enskyllt / wites thet nakrom weri sigh mz tolff manna edhe / eller
bøte som fore ær sakt / xxv
N wo stiel man humbla wm humbla gardhom / eller j ønom / eller j skær
iom / eller huar han wex / warther takin withe / binde han ok
føre til things / sati døma til lifs latz / hugg at mista / eller finn at bøta / at byting b. capitulo xxxvi
epter thy som saken ær til ¶ hwem thet / wites dylie epter thy som saken gifs
eller bøte som fore ær sakt xxvi
N w stiel man fiska aff natiom / aff mierdhom / eller aff androm fi
ketolom / warther han takin withe / bøte thre mark ¶ stiel han
nat eller annor fisketool / stande thiufs ræt / epter thy thet ær / :
wert / xxvii
G ifuer man androm skuld fore bodragh / tha dyli meth tolff manna
edhe eller bøte thre marker / xxviii
H war som fynd hitter a wegh eller witan wegh / hwat fynd thet
helst ær / tha agher han thet / lysa a weghenom wte fore weghfa
random mannom / the honom fylghia / eller møta Ewo en the til
tha lyse j nesta by ok fore finne sokn / sithan a heratz thinge ok landz thinge
komber then som mist haver fore en lyst ær sigher at merke ok san jartekne
tha sweri til sin sielver tridhi ok taki sit / ater witan løsn ¶ komber engen then
annther kennes innan nat ok aar / taki twa lyti kunungen ok tridhiungen
then som hitte xxix
H aner [illegible]then witne so hitte [illegible]at han hafuer thet laghligha lyst
tha / [illegible]sweri til sin then som mist haver / sielver tridhi ok taki sit
ater ok then aghe tridhiung som hitte epter thy som medzmen sig
hia fynd wara betre eller werre ¶ griper man at lysninga witnom ogh
falz at them / tha bøte ok thiufuer heto hwario sak epter sinom witom xxx
H itter man fynd witan heratz tha skal hon føras til nesta by / ok
ni[illegible]dher setia ok lysa latta / fore thy / at engen fynd ma aff thy
heradhe føras som han war funnen / j fore en wte ær nat ok
aar / eller retter aghande epter komber xxxi
H itter man annars fæ / taman hæst eller skiwt / eller oxa / koo
faar / geet / eller thet mykla fæ ær / thet agher aghanden til sin

swerra sielfuer tiwghi / ok taki sithan sit ater / utan lösn / ok hin göri sik saklösan meth lysninga witnom ¶ Aeth heste horsz ok hysa ma man yrkia ok andra sina thiufna göra meth / ok sin ärende meth fara at / saklöso innan heradh ok ey utan / sithan thet är laghlika lyst a thinge ok lagha doma til taknc / til thes ater eghande epter komber ¶ hwar som ther yrker meth / eller nakra sina thiufwa göra / for än thet är laghlika lyst / böte thre mark

xxxii

Hitter man strandwrak j salto watne eller fersko / ther ater eghande är ey när eller hans bud / ok han weet ey hwat hans är kunnich / lyser han laghlika / tha agher han tridhiung som hitte / ok eghanden twalyti / ok sighi han j arvthne til meth thriggia manna witnom ¶ Komber han ey innan nat ok ar / tha taki kunnunger twalyti ok tridhiung then som hitte

Hitter man butu fund / ok lyser laghlika / tha agher han halwa fund / Comber engen som laghlika wither kennes innan nat ok ar / tha agher kununger twalyti ok tridhiung then

xxxiii

Hitter man butu fund ok lyser laghlika tha agher han halfua fund / komber engen som laghliga wither kennes innan nat ok ar / tha taki kununger halft / ok halft then som hitte

xxxiiii

Alla statha ther man // fynder hitter / tha skal han sik saklösan göra m3 // lysninga witnom / ok sithan swari then til sin som mist hafuer sielfuer tiwghi ok taki sit / ater utan lösn

Alla the godzse hielpa undan elde / eller w sio / eller fore han swari man swa myklo bätre ok taki aff thy godzse

xxv

Tagher nakar man wtan lan eller legho / annars hast eller skywt / eller akber / eller gör nakra handa sina [illegible] thiufwa ther meth ¶ Komber eghanden epter ok fär alt saman / tha agher han til thinge fara / hafui sithan eghanden wals hwat han wil helder han til thiufs eller til ransman wnna / epter thy som lagh sighia

Jtē i bygning b. ca° xxxiiii

[illegible] ca° [illegible]

thiufna bk XXXVI

Uagher man[...] aman thiuff ok thiufnath / tha agher then som
thiufsen t[...] thet thiufsen eatte ther meth sigh / ok bonden
taki sit ater [...]an peninga Thwar som man fær laghlika ta
kith sin thiuff / tha sk[...] antwardhas kunungs lensmanne til goma
schipper han honom [...]an tholiko fore som bonde skulde swara XXXVII

Hwar som fan[...] aman thiuff ok schipper honom oneffstom fore
eth then er l[...] men bote fiwratighi mark / wardher ok thiuf
wer laghwin[...]ga takis ey løsn fore han / utan vthengis
Swfives nakar løsn [...]n taka giswi kunungs løsn ok a fiwratighi
mark / kunungs ensak

Ouem dat domini Diui[...]go mines

 xxxvi

Vagher man alt saman thiuff ok thiufnath / tha agher then som
thiufnen tok alt thet thiufnen atte ther meth sigh / ok bonden
taki sit atir vtan peninga Hwar som man far laghlika ta
kith sin thiuff / tha skal han antwardhas konungs lansmanne til goma
scipper han honom tha swari tholiko fore som bonde skulde swara xxxvii

Hwar som fangar saman thiuff ok scipper honom oreffstom fra
ath han er laghwunnen bote fyratighi mark / waradher ok thiuf
wer laghwunnen / tha takis en løsn fore han / vtan dyrhengis
(?) swiwes naker løsn fore han taka giwi konunge løsn ok a fyratighi
mark / konungs ensak

Quem dat domini Maria virgo minus

Ithem Anno domini 1571 then Sÿndende dagh full slotten ähr ligh och
Walbÿrdigh Mandh Jacob Thursaam till Grensholm [illegible] Sürköpinge
och ähr begraffuen vtij Schünckeby kÿrcko hwilkem gudh alsmechtighe
Nådelighen bewarr

Anno C: 7.4: then 21 octobris bleff ärligh och velbördigh
anna Kÿrnings dåtter dödh på Törsshö och bleff begraffuin
vtÿ öst haninge kÿrkio hwilkins siäl alzmechtigh
nådhigh bewara till ewigh tid: C: — — —

Anno C 7.3: then 26 octobris stod op på Langerö
åth then ärligh och velbördigh Claas Horn till Åsthäa
och my velbördigh Jungfru Kirstin [illegible] dåtter
gud till loff och äro C — — — — — —

När Man skriff 1574 på the [illegible] septembris födde fru
: Hans Claszon
Kirstin på Åsthä en Sand: hr till vd vnder thett tekenet
vatu Mannen på lögerdagen emelan och Elleffua — —

Ithem Anno C 7.4: then 31 octobris bröllop vtÿ
Stockholm äth the Ärligh och velbö: Claas Bielke till
wick och my velbördigh Jungfruen Larszdåtther
gud till loff och äro C — — —

Anno 1544 iagh [illegible] Kÿningh Törsöö holt mith bröllop
opå Langerö [illegible] ärlighe och welbördigh jungfru [illegible] Ingeborgh
[illegible] dåther sancte marja dagh som war thenn 20
dagh hwilken gudhi till loff [illegible] mig till helsa
och salligheett amen — — — — — — — — — —

Anno 1596 then [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
och [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] till [illegible] och [illegible]
[illegible] till [illegible] amen — — — —

Item Anno domini 1571 Thrinitatis dagh füll sticka hem ährligh och Walbyrdigh Mannen Jacob Thürsson till Oremsholm döch Wetzij Sürköpingh och ähr begraffuin vthij Schönnebÿ kyrkie hülkem wol güdh och mechtige Nådeligen vare ~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~

Anno [15]74 thenn 21 octobris blef then ärligh och velbördigh Anna Kyningx dåtter dödh på Törssöö och ther bleff begraffuin vthi öst haningx kyrkio hwilkins siäl gud alzmechtigh nådhig bewara till ewigh tid — — — —

Anno [15]73 then 26 octobris stod brölop på Langeröö åth then Ärligh och velbördigh Clas Hanson till årstha och nu velbördigh Jungfru Kirstin Kyningx dåtter gud till lof och åro — — — — — — —

När Man skreff 1574 på th[en] 25 setembris födde fru Kirstin på årstha en Sån: Hans Classzon: här till verden vnder thett tecknet vatu Mannen på tisdagen emellan 10 och Elloffua — —

Item Anno [15]74 then 31 octobris stod brölop vthi Stocholm åth th[en] Erligh och velbördigh Clas Bilke till wik och nu velbördigh Jungfru Elin Larszdåtther gud till lof och åro — — — —

Anno [1]544 iagh niels Kyningh til Törssöö holt mith bryllop opå Lagnöö medh Erlighe och Welbördighe Jungfru Jungfru Ingeborgh her Erich Trålles dåtther Sancte margareta dagh som war Thisdagh hwilken gudh til lof heder och åra giffwa migh til lycka och salligheett amen — — — — — — — — — — —

Anno 1596 den 27 februarij när klockan war [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] och gaff [illegible] till [illegible] och [illegible] [illegible] till [illegible] [illegible] salighett amen — — — —

[illegible] viri discreti [illegible] [illegible] Christophorum [illegible]

[illegible] virt [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

Melwardh[illegible] lekar [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] thith skal [illegible] [illegible] [illegible] lekary [illegible]
haffua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & lekary skal haar [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aa haandh haffua [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lekary [illegible] skal [illegible] haandh haffue [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] lekary [illegible] haffue [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
tha haffue [illegible] [illegible] [illegible] haffue [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Nemo [illegible] ex diua caritate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] volo habitare
Nullus [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] sapiencia [illegible] vel caritas [illegible]

[illegible] [illegible]

Pamphelus [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

O deus iniquitatis animus versat amantis
Que amor hac illac pellit [illegible] grauis

O deus iniqu[illegible]

Anno 1 [illegible] [illegible] 29 Aprilis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] war 9 [illegible] gudh [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] war [illegible] for [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] gudh [illegible] [illegible] och [illegible] war [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gudh [illegible] och [illegible]

Anno 1 [illegible] [illegible] 16 Augusti [illegible] war 8 [illegible] [illegible]
[illegible] gudh [illegible] [illegible] och [illegible] dather [illegible]
[illegible] for [illegible] [illegible] [illegible] gudh [illegible]
[illegible] och war [illegible] [illegible] och [illegible] och [illegible]
[illegible] gudh [illegible] och [illegible]

[illegible] gudh [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] war [illegible] for [illegible] [illegible]
[illegible] gudh [illegible] och [illegible] [illegible]
och [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gudh [illegible]
[illegible] och [illegible]